

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “รูปแบบการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในระบบการศึกษาทางไกลของหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช” ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยอภิปรายผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 แนวทางและปัจจัยที่เกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล

1.1.1 ข้อมูลจากนักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์

1) ข้อมูลทั่วไปของนักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผลการวิจัยในส่วนของนักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ พบว่า ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงอยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี มีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี และส่วนใหญ่ใช้วุฒิประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงในการสมัครเรียน อาชีพหลักของนักศึกษาส่วนใหญ่รับราชการ รองลงมา คือ ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว และมีอาชีพรองเกี่ยวกับเกษตรกรรม พฤติกรรมในการศึกษาทางไกลนักศึกษาศูนย์เกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่ทำแบบประเมินก่อนและหลังเรียนบางชุดวิชา ศึกษาเอกสารการสอนประจำชุดวิชาในวันเสาร์และอาทิตย์ ในช่วงเวลาหลัง 18.00 น. เป็นต้นไป

2) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการศึกษาทางไกลของนักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช นักศึกษาได้รับข้อมูลข่าวสารผ่านทาง การสอบถามทางโทรศัพท์ call center รองลงมา คือ Facebook ของ มสธ. /วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ และInternet Website ของมหาวิทยาลัย ช่องทางการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการศึกษาทางไกล ที่สำคัญของนักศึกษา คือ อาจารย์ผู้สอน รองลงมา คือ เพื่อนร่วมรุ่นที่เข้ารับการฝึกปฏิบัติฯ และกลุ่มไลน์วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ สำหรับอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศหลักในการศึกษาทางไกลของนักศึกษาคือ โทรศัพท์มือถือ สมาร์ทโฟนซึ่งใช้ internet ของเครือข่ายโทรศัพท์มือถือ

3) **ความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ** นักศึกษามีความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกสารการสอนประจำชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ และแผนกิจกรรมฝึกปฏิบัติฯ ว่า มีส่วนสำคัญในการเรียนชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ ในระดับมากที่สุด ขณะที่กิจกรรมก่อนเรียนหลังเรียนมีส่วนสำคัญในการเรียนชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ ในระดับปานกลาง นอกจากนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นว่า สื่อเสริมได้แก่ ทีวีดีประจำชุดวิชาและวีดีโอสาธิต มีความสำคัญต่อการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในระดับมาก และจากประสบการณ์ของนักศึกษาในการเข้าฝึกปฏิบัติฯ ที่ผ่านมา นั้น นักศึกษามีความเห็นว่ากิจกรรมการปฐมนิเทศชี้แจงการฝึกปฏิบัติฯ การบรรยายของวิทยากร การสาธิต การศึกษาดูงาน การปฏิบัติจริง กิจกรรมประกอบการฝึกปฏิบัติฯ และการนำเสนอรายงานมีความสำคัญในระดับมากที่สุดที่ต้องมีในการฝึกปฏิบัติฯ

4) **ความพร้อมของนักศึกษาในการเรียนชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ ที่ผ่านมา** นักศึกษามีความเห็นว่า ตนเองมีความพร้อมในด้านต่างๆ ในระดับปานกลาง ได้แก่ ค่าใช้จ่ายในการฝึกปฏิบัติฯ เช่น ค่าที่พัก ค่าเดินทางฯ ค่าใช้จ่ายในการเรียน เช่น ค่าลงทะเบียน อุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการศึกษา และความชำนาญในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยี สำหรับวิทยากรในการสอนชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ นั้น นักศึกษามีความเห็นว่า มีความพร้อมในระดับมากที่สุด ทั้งในด้านความรู้และความเชี่ยวชาญของวิทยากรเทคนิคในการถ่ายทอดความรู้ และการตอบคำถาม นอกจากนี้ นักศึกษามีความคิดเห็นว่า สภาพแวดล้อมในการเรียนชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ ได้แก่ ห้องที่ใช้สำหรับการเรียนใน มสธ. สถานที่ศึกษาดูงาน และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ที่มีความพร้อมในระดับมากที่สุด

5) **ปัจจัยด้านความพร้อมของนักศึกษาในการเรียนฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ** ได้แก่ ความพร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียน ความพร้อมของระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียน ความพร้อมของการใช้โปรแกรมในการเรียนออนไลน์ ความพร้อมของช่วงเวลาในการเรียน และความพร้อมของค่าใช้จ่ายในการเรียนออนไลน์ พบว่า นักศึกษามีความพร้อมอยู่ในระดับปานกลาง

6) **แนวทางการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์** จากความคิดเห็นของนักศึกษา พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่เลือกแนวทางการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในรูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์มากที่สุด รองลงมา คือ รูปแบบเผชิญหน้า โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรจัดแบบติดต่อกันจนครบวันฝึก และแบบจัดเป็น 2 ช่วง เฉพาะวันเสาร์อาทิตย์ และวันหยุด โดยควรมีกิจกรรมในระหว่างการจัดฝึกปฏิบัติฯ ได้แก่ การศึกษาดูงาน การสาธิต การฝึกปฏิบัติ/การทดลองจริง การบรรยายจากวิทยากร การทำรายงานสรุปการศึกษาดูงาน และการทำรายงานกลุ่ม

1.1.2 ข้อมูลจากคณาจารย์ของสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ

1) ข้อมูลทั่วไปของคณาจารย์ผู้สอน

ผลการวิจัยในส่วนของคณาจารย์ของสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ที่มีความรู้และประสบการณ์ในการจัดการเรียนการสอนฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ พบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่อยู่ในวิชาเอกการจัดการการผลิตพืช รองลงมาเป็นคณาจารย์ที่อยู่ในวิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ ซึ่งระยะเวลาการทำงานที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชของคณาจารย์ส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 6-10 ปี โดยชุดวิชาฝึกปฏิบัติ ที่คณาจารย์มีประสบการณ์ในการสอน ได้แก่ ชุดวิชา 93256 การฝึกปฏิบัติเสริมทักษะการผลิตพืช ชุดวิชา 93455 การฝึกปฏิบัติการจัดการการผลิตพืช ชุดวิชา 93446 การฝึกปฏิบัติการจัดการการผลิตสัตว์ปีกและสุกร ชุดวิชา 93447 การฝึกปฏิบัติการจัดการการผลิตสัตว์เคี้ยวเอื้อง และชุดวิชา 93460 การฝึกปฏิบัติการจัดการการผลิตสัตว์ ทั้งนี้ คณาจารย์มีประสบการณ์ในการสอนหลายรูปแบบ ทั้งรูปแบบเผชิญหน้า 5 วัน 4 คืน และ 4 วัน 3 คืนที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช รวมถึงรูปแบบออนไลน์

2) ข้อมูลการจัดการเรียนการสอนในระบบการศึกษาทางไกลของคณาจารย์ผู้สอน

สำหรับคณาจารย์ที่เคยสอนชุดวิชาฝึกปฏิบัติ ในรูปแบบออนไลน์ พบว่า จำนวนวันจัดฝึกปฏิบัติ ประมาณ 4 – 5 วัน โดยสอนเฉพาะวันเสาร์อาทิตย์จนครบจำนวนวันในการฝึกปฏิบัติ กิจกรรมที่มีในการสอนชุดวิชาฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การปฐมนิเทศชุดวิชา การบรรยายของวิทยากรภายใน การบรรยายของวิทยากรภายนอก การให้นักศึกษาทำกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอรายงานของนักศึกษา การศึกษาดูงานรูปแบบออนไลน์ การใช้สื่อต่างๆ ประกอบการสอน เช่น วีดีโอ คลิปภาพ และเสียง เป็นต้น และการเก็บข้อมูลจากเกษตรกร สื่อที่ใช้ประกอบในการสอนวิชาฝึกปฏิบัติ หลัก ได้แก่ คลิปวีดีโอสาธิต และ YouTube ซึ่งอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศหลักที่คณาจารย์ใช้ในการสอน คือ คอมพิวเตอร์ Notebook และ ระบบ internet ที่บ้าน โดยช่องทางการสื่อสารกับนักศึกษาในระหว่างการจัดการเรียนการสอน คือ กลุ่มไลน์ของชุดวิชาฝึกปฏิบัติ

สำหรับคณาจารย์ที่เคยสอนชุดวิชาฝึกปฏิบัติ ในรูปแบบเผชิญหน้า พบว่า จำนวนวันจัดฝึกปฏิบัติ ประมาณ 4 – 5 วัน โดยสอนติดต่อกันทุกวันจนครบจำนวนวันในการฝึกปฏิบัติ และกิจกรรมที่มีในการสอนชุดวิชาฝึกปฏิบัติ ได้แก่ การปฐมนิเทศชุดวิชา การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การศึกษาลงมือฝึกปฏิบัติ การใช้สื่อต่างๆ ประกอบการสอน เช่น วีดีโอ คลิปภาพและเสียง การบรรยายของวิทยากรภายใน การบรรยายของวิทยากรภายนอก การให้นักศึกษาทำกิจกรรมกลุ่ม

และการนำเสนอรายงานของนักศึกษา สื่อที่ใช้ประกอบหลักที่ใช้ในการสอนวิชาฝึกปฏิบัติฯ คือ คลิป วีดีโอสาธิต ซึ่งอุปกรณ์และเทคโนโลยีสารสนเทศหลักที่คณาจารย์ใช้ในการสอน คือ คอมพิวเตอร์ Notebook และ โทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน

3) ความพร้อมของปัจจัยในการจัดการเรียนการสอน

ความคิดเห็นของคณาจารย์เกี่ยวกับความพร้อมของปัจจัยในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ด้านผู้สอนจะต้องมีความพร้อมในการใช้อุปกรณ์และเทคโนโลยี รวมถึงความพร้อมในการจัดการสอนรูปแบบออนไลน์ในระดับมากที่สุด ด้านสื่อและเทคโนโลยี ได้แก่ สื่อหลัก ด้านเอกสารการสอนของชุดวิชา แผนกิจกรรมการฝึกปฏิบัติในระดับมากที่สุด สื่อเสริม ได้แก่ สื่อที่ใช้ในการสอน อุปกรณ์ที่ใช้ในการสอน ระบบอินเทอร์เน็ตและแอปพลิเคชันที่ใช้สอน เช่น Ms team และ Zoom เป็นต้น จะต้องมีความพร้อมในระดับมากที่สุด ในด้านสภาพแวดล้อมในการสอนชุดวิชาฝึกปฏิบัติฯ พบว่า ห้องที่ใช้สำหรับการสอนใน มสธ. และสถานที่ศึกษาดูงาน/ฝึกปฏิบัติ มีความพร้อมอยู่ในระดับมากที่สุด ขณะที่ห้องพัก สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ห้องอาหาร และห้องน้ำ เป็นต้น และการให้บริการของเจ้าหน้าที่ฯ เกี่ยวข้องในการฝึกฯ มีความพร้อมอยู่ในระดับมาก และในด้านหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พบว่า สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ สำนักบริการการศึกษา สำนักทะเบียนและวัดผล และสำนักเทคโนโลยีการศึกษาจะต้องมีความพร้อมในระดับมากที่สุดด้วย

4) แนวทางการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในระบบการศึกษาทางไกล

แนวทางการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ จากความคิดเห็นของคณาจารย์ พบว่า คณาจารย์ส่วนใหญ่เลือกแนวทางการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในรูปแบบเผชิญหน้า รองลงมา คือ รูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ควรจัดแบบติดต่อกันจนครบวันฝึก รองลงมา คือ จัดเป็นหลายช่วง เฉพาะวันเสาร์อาทิตย์และวันหยุด โดยควรมีกิจกรรมในระหว่างการจัดฝึกปฏิบัติฯ ได้แก่ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติ/การทดลองจริง การทำรายงานสรุปการศึกษาดูงาน การให้นักศึกษาทำกิจกรรมกลุ่ม การนำเสนอรายงานของนักศึกษา การบรรยายของวิทยากรภายใน การบรรยายของวิทยากรภายนอก และการให้นักศึกษาทำกิจกรรม

1.2 รูปแบบการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล

ผลการวิจัยจากความคิดเห็นของคณาจารย์และนักศึกษา พบว่า รูปแบบการจัดฝึกปฏิบัติฯ ที่เหมาะสมกับระบบการศึกษาทางไกล คือ รูปแบบเผชิญหน้า และรูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ โดยหากเป็นรูปแบบเผชิญหน้า ควรจัดระยะเวลาในการฝึกติดต่อกันจนครบใน

ระยะเวลา 4-5 วัน สำหรับรูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ ควรจัดในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดจนครบกำหนดฝึก โดยกิจกรรมที่มีในระหว่างการฝึกปฏิบัติฯ รูปแบบเผชิญหน้า ได้แก่ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสาธิต การลงมือปฏิบัติจริง การบรรยายจากวิทยากรทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย การจัดทำรายงานและการนำเสนอรายงาน งานกลุ่ม สำหรับรูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ ควรจะต้องมีกิจกรรม การบรรยายจากวิทยากรทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย การส่งคลิปหรือวีดีโอหรือสื่อออนไลน์ต่างๆ ให้ นักศึกษาศึกษาก่อนวันฝึกปฏิบัติออนไลน์ การจัดทำรายงานและการนำเสนอรายงานของนักศึกษา

ภาพที่ 2 รูปแบบการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะของนักศึกษาในระบบการศึกษาทางไกล

อย่างไรก็ตาม จากผลการวิจัย พบว่า ชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ จำเป็นต้องมีการสอนในรูปแบบเผชิญหน้าด้วย เนื่องจากการฝึกปฏิบัติฯ มีความจำเป็นต้องลงมือปฏิบัติจริง และการศึกษาดูงานในสถานที่ดูงาน เช่น โรงงานอาหารสัตว์ ฟาร์มเลี้ยงสัตว์ และห้องปฏิบัติการวิเคราะห์ต่างๆ นั้น มีความจำเป็น เพราะนักศึกษาเรียนในระบบการเรียนการสอนทางไกล ศึกษาจากเอกสารการสอนประจำชุดวิชา โดยไม่มีโอกาสเข้าสถานที่ดังกล่าว รวมทั้งการฝึกปฏิบัติฯ ในบางเรื่องจำเป็นต้องอาศัยการสอนโดยตรงจากผู้สอนที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะและมีประสบการณ์ในการลงมือปฏิบัติจริง เพื่อให้สามารถเข้าใจ และมีทักษะในการปฏิบัติได้ ผู้สอนจะสามารถสอนและถ่ายทอดความรู้ได้โดยตรงและชัดเจน คณาจารย์ก็สามารถประเมินการทำงานของนักศึกษาได้ พร้อมทั้งสามารถให้ข้อมูลความรู้เข้าใจเกี่ยวกับการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยให้นักศึกษาเพิ่มเติมได้ ซึ่งการมาเรียนแบบเผชิญหน้าจะทำให้นักศึกษาได้ลงมือปฏิบัติจริงในสถานที่ๆ เหมาะสมและมีอุปกรณ์ที่ถูกต้องเหมาะสมให้นักศึกษาได้เรียนรู้จนเกิดทักษะได้ นักศึกษาสามารถสอบถามข้อสงสัยกับคณาจารย์ได้ในทันที อีกทั้งการเข้ามาฝึกปฏิบัติฯ ในมหาวิทยาลัยทำให้ได้มีโอกาสพบปะเพื่อนนักศึกษาที่เรียนด้วยกันและคณาจารย์ผู้สอนด้วย ทำให้ได้มีโอกาสในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน สร้างเครือข่ายผู้เรียน ฝึกการมีส่วนร่วม และการทำการเป็นกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนออนไลน์ยังมีข้อจำกัดในด้านเครื่องคอมพิวเตอร์และสัญญาณอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายที่นักศึกษาต้องจ่ายเพิ่มในการเรียน

2. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ ใช้สื่อเอกสารการสอนประจำชุดวิชาการฝึกปฏิบัติฯ และแผนกิจกรรมฝึกปฏิบัติฯ เป็นสื่อหลักในการเรียนการสอนชุดวิชาฝึกปฏิบัติฯ รวมถึงสื่อเสริม ได้แก่ ดีวีดีประจำชุดวิชาและวีดีโอสาธิต ตามแนวทางของระบบการเรียนการสอนทางไกลของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2564)

สำหรับรูปแบบการจัดฝึกปฏิบัติฯ ที่เหมาะสมกับระบบการศึกษาทางไกล จากผลการวิจัย พบว่า มีรูปแบบเผชิญหน้า และรูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ โดยหากเป็นรูปแบบเผชิญหน้า ควรจัดระยะเวลาในการฝึกติดต่อกันจนครบในระยะเวลา 4-5 วัน ขณะที่รูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ ควรจัดในช่วงวันเสาร์ อาทิตย์ หรือวันหยุดจนครบกำหนดฝึก ทั้งนี้ เพราะส่วนใหญ่ผู้เรียนจะเป็นผู้ที่มีงานประจำและใช้เวลาว่างหลังเลิกงานวันเสาร์ และวันอาทิตย์มาเรียนหนังสือ สำหรับปัจจัยด้านความพร้อมของนักศึกษาในการเรียนฝึกปฏิบัติเสริมทักษะ ทั้งในด้านความพร้อมของอุปกรณ์และเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียน ความพร้อมของระบบอินเทอร์เน็ตที่ใช้ในการเรียน ความพร้อมของการใช้โปรแกรมในการเรียนออนไลน์ ความพร้อม

ของช่วงเวลาในการเรียน และความพร้อมของค่าใช้จ่ายในการเรียนออนไลน์ อยู่ในระดับปานกลาง เนื่องจากนักศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 31-40 ปี และมีประสบการณ์ทำงานมากกว่า 10 ปี จึงอาจทำให้มีภาระด้านการงานและความรับผิดชอบของครอบครัวมาก ซึ่งอาจส่งผลทำให้มีความพร้อมในด้านต่างๆ สำหรับการเรียนในระบบการศึกษาทางไกลในระดับปานกลาง เช่นจากรายงานของ มนธิชา ทองหัตถา (2564) ที่ศึกษาสภาพการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ในสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ของครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศโรงเรียนปากพันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาที่ครูพบในการจัดการเรียนรู้แบบออนไลน์ คือ ปัญหาด้านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ สัญญาณอินเทอร์เน็ตและโปรแกรมที่ใช้สำหรับการเรียนแบบออนไลน์ถูกพบมากที่สุด ปัญหาทางการเงิน ปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน เช่น การบริหารจัดการเวลาและความรับผิดชอบต่อตนเองของนักเรียน เป็นต้น นอกจากนี้ปัญหาด้านครอบครัว ยังส่งผลให้นักเรียนบางส่วนต้องทำงานเพื่อแบ่งเบาภาระครอบครัวขณะอยู่บ้านด้วย

อย่างไรก็ตาม จากสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด - 19) ในช่วงปี พ.ศ. 2563 - 2564 ที่ผ่านมา ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนการสอนของหลายมหาวิทยาลัย ทำให้มหาวิทยาลัยต้องปรับรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ และเป็นประโยชน์ต่อนักศึกษามากที่สุด โดยในช่วงสถานการณ์ดังกล่าว มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชก็จำเป็นต้องมีการปรับการจัดการเรียนการสอนจากรูปแบบเผชิญหน้าไปเป็นรูปแบบออนไลน์ ผ่านโปรแกรม Microsoft Teams จึงทำให้นักศึกษาบางส่วนได้ทดลองเรียนในรูปแบบออนไลน์ เช่นเดียวกับหลายมหาวิทยาลัยในประเทศไทย การปรับเปลี่ยนการจัดการเรียนการสอนดังกล่าว อาจทำให้นักศึกษามีทางเลือกในการเรียนมากขึ้น จึงมีความเห็นเกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในแบบออนไลน์ เช่นเดียวกับรายงานของ สมศักดิ์ มงคลขจรกิตติ และอินทราภรณ์ มงคลขจรกิตติ (2560) ที่ศึกษาทัศนคติ พฤติกรรมการใช้ความต้องการและข้อเสนอแนะของอาจารย์ในมหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิที่มีต่อการนำระบบอีเลิร์นนิง (e-Learning) มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้เรียนมีความต้องการเรียนรู้เนื้อหาบทเรียนในรูปแบบบทเรียนออนไลน์มากขึ้น เพราะเป็นรูปแบบที่ช่วยส่งเสริมความเข้าใจให้แก่ผู้เรียน และสนับสนุนแนวทางการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางด้วย

โดยกิจกรรมที่มีในระหว่างการฝึกปฏิบัติฯ รูปแบบเผชิญหน้า ได้แก่ การศึกษาดูงานนอกสถานที่ การสาธิต การลงมือปฏิบัติจริง การบรรยายจากวิทยากรทั้งภายนอกและภายในมหาวิทยาลัย การจัดทำรายงานและการนำเสนอรายงาน กลุ่ม สำหรับรูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ ควรจะต้องมีกิจกรรม การบรรยายจากวิทยากรทั้งภายนอกและภายใน

มหาวิทยาลัย การส่งคลิปหรือวิดีโอหรือสื่อออนไลน์ต่างๆ ให้นักศึกษาศึกษาก่อนวันฝึกปฏิบัติออนไลน์ การจัดทำรายงานและการนำเสนอรายงานของนักศึกษา ทั้งนี้ สื่อในการเรียนมีความจำเป็นสำหรับการเรียนรูปแบบออนไลน์ เพราะนักศึกษาสามารถใช้ในการศึกษาการเข้าสู่การเรียนจริง และใช้ในการทบทวนความรู้หลังจากเข้าชั้นเรียนได้ สอดคล้องกับรายงานของ ระพีพรรณ ฉลองสุข และคณะ (2557) ที่ศึกษาพฤติกรรมและทัศนคติของนักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากรต่อการใช้อีสื่อสังคมออนไลน์ในการเรียน พบว่า นักศึกษาร้อยละ 92.40 ใช้อีสื่อสังคมออนไลน์เพื่อศึกษาหาความรู้ ค้นคว้าหาข้อมูลประกอบการเรียน โดยนักศึกษามารถใช้อีสื่อสังคมออนไลน์ค้นคว้าเนื้อหาได้ดี เช่นเดียวกับการฟังบรรยายของอาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียน

สำหรับการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติฯ ในมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช จากรายงานของ สมโภช รติโอฬาร และคณะ (2563) ที่ศึกษาการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติทักษะทางวิชาชีพ สาธารณสุขชุมชน สำหรับหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิตในระบบการเรียนการสอนทางไกล พบว่า จากผลการพัฒนารูปแบบการฝึกปฏิบัติทักษะวิชาชีพสาธารณสุขชุมชน สำหรับหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรบัณฑิตในระบบการเรียนการสอนทางไกลนั้น แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) การฝึกปฏิบัติทักษะเฉพาะตามสมรรถนะวิชาชีพ โดยแต่ละกลุ่มวิชาใช้รูปแบบการศึกษาทางไกลที่มุ่งสร้างเสริมทักษะที่เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้จากประสบการณ์ การเรียนรู้จากการสาธิต ได้แก่ ดีวีดีการสอนเสริมแบบเข้ม การเรียนการสอนออนไลน์ การสอนเสริมผ่านทางอินเทอร์เน็ต และกิจกรรมประจำชุดวิชา และ (2) การฝึกทักษะบูรณาการการเรียนรู้กับการทำงานและฝึกงานในสถานบริการสุขภาพและชุมชน ในชุดวิชา 52402 ประสบการณ์วิชาชีพสาธารณสุข โดยการฝึกด้วยตนเอง การจัดทำโครงงาน และการอบรมเข้มชุดวิชา 52405 การฝึกงานการบำบัดโรคเบื้องต้นและสาธารณสุขในชุมชน โดยการฝึกเบื้องต้น การฝึกเสริมทักษะ1-2 และการฝึกตามมอบหมาย จะเห็นได้ว่า รูปแบบการฝึกปฏิบัติฯ จำเป็นต้องมีทั้งการฝึกปฏิบัติทักษะเฉพาะตามสมรรถนะวิชาชีพพร้อมกับการเรียนรู้กับการทำงานและฝึกงานในสถานสำหรับการศึกษา เพื่อให้นักศึกษาเกิดทั้งความรู้ ความเข้าใจ และทักษะในการเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ ในปัจจุบันการเรียนการสอนออนไลน์ของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราชได้มีการนำเทคโนโลยีต่าง ๆ เข้ามาเป็นช่องทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน มีการเพิ่มช่องทางการติดต่อสื่อสาร การเข้าถึงเนื้อหาที่ง่ายไม่ซับซ้อน การมีปฏิสัมพันธ์กับผู้สอน และการใช้เครือข่ายสังคมออนไลน์ เพื่อเพิ่มโอกาสให้ผู้เรียนเข้าถึงเนื้อหาให้มากขึ้น (กรรณจรรยาวุฒิวรรณ และ เขมณัฏฐ์ มิ่งศิริธรรม, 2562) ดังนั้น การฝึกปฏิบัติฯ ในรูปแบบเผชิญหน้าร่วมกับออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะมาปรับใช้ให้ได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นในอนาคต

ทั้งนี้ การฝึกปฏิบัติฯ ในรูปแบบที่มีการออนไลน์ผ่านโปรแกรมออนไลน์ร่วมด้วยนั้น ยังคงมีข้อจำกัดกับนักศึกษาบางส่วน เนื่องจากความหลากหลายของกลุ่มอายุ ระดับการศึกษา ความสามารถในการใช้อุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และการเข้าถึงสัญญาณอินเทอร์เน็ต เช่นเดียวกับรายงานของ กรรณจรรยาวุฒิวรณ และ เขมณัฐ มิ่งศิริธรรม (2562) ที่พบว่า อุปสรรคสำคัญในการพัฒนาการเรียนการสอนออนไลน์อัจฉริยะสำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช คือนักศึกษาที่เข้ามาศึกษามีความแตกต่างกัน เช่น หลายกลุ่มอายุ หลายระดับ และความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทำให้การจัดการเรียนการสอนไม่เหมาะสมกับความต้องการและความแตกต่างของแต่ละกลุ่ม อย่างไรก็ตาม การเรียนการสอนออนไลน์เป็นการสื่อสารสองทางระหว่างผู้สอนและนักศึกษา ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องมีความพร้อมทั้งในด้านเวลา อุปกรณ์ และความรู้ความสามารถในการเข้าถึงสื่อเทคโนโลยีที่ใช้ในการเรียนการสอน เพื่อให้การเรียนการสอนออนไลน์เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด (วไลพรรณ อาจารย์วัฒนา และปริญญาภรณ์ พจน์อริยะ, 2562: มาลีวัล เลิศสาครศิริ จุริย์ นฤมิตเลิศ และกิตติยา สมุทรประดิษฐ์, 2564)

3. ข้อเสนอแนะ

3.1 ข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในการนำผลการวิจัยไปใช้

สำหรับข้อเสนอแนะจากงานวิจัยในการนำผลการวิจัยไปใช้แบ่งออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

- 1) ข้อเสนอแนะต่อคณาจารย์/ผู้สอน และวิชาเอกฯ ต้องปรับการจัดการสอนและกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะทั้งในรูปแบบออนไลน์และแบบเผชิญหน้าเพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์การจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา
- 2) ข้อเสนอแนะต่อสาขาวิชาฯ ควรให้การสนับสนุนคณาจารย์/ผู้สอน ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการจัดรูปแบบการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะที่เหมาะสมให้กับนักศึกษา
- 3) ข้อเสนอแนะต่อมหาวิทยาลัย ควรให้การสนับสนุนด้านปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการจัดการเรียนการสอนของทั้งคณาจารย์/ผู้สอน และนักศึกษา รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยในด้านการผลิตสื่อและการให้บริการแก่นักศึกษาควรมีการปรับแนวทางการดำเนินงานให้สามารถรองรับการจัดการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในหลายรูปแบบที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพและบรรลุผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา

อย่างไรก็ตาม ผลการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการศึกษาจากนักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ ในระบบการศึกษาทางไกล

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ซึ่งนักศึกษาในหลักสูตรอื่นๆ หรือมหาวิทยาลัยอื่นๆ อาจมีบริบทการจัดการเรียนการสอน และคุณลักษณะของนักศึกษาที่แตกต่างกัน ดังนั้น หากนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการจัดการรูปแบบการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะจะต้องคำนึงถึงปัจจัยดังกล่าวด้วย

3.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการวิจัยครั้งต่อไป

เพื่อให้การจัดรูปแบบการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะในระบบการศึกษาทางไกลของหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราชมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ในการทำวิจัยครั้งต่อไป จึงควรวิจัยในประเด็นต่อไปนี้

- 1) ควรมีการพัฒนาสื่อที่เหมาะสมสำหรับใช้ในการฝึกปฏิบัติเสริมทักษะของนักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรบัณฑิต วิชาเอกการจัดการการผลิตสัตว์ สาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์
- 2) ควรมีการศึกษาวิจัยถึงความต้องการสนับสนุนด้านการเรียนการสอนและ/หรือข้อจำกัดในด้านต่างๆ ของนักศึกษา และคณาจารย์ในการจัดรูปแบบการฝึกต่างๆ

